



نابودی بافت ارزشمند شهرها

بناهای ارزشمند دوره معاصر استان از بین رفته است

بهرز- ستون‌های آبی فیروزه‌ای با گچبری‌های زیبا، چند کاشی که رنگ و طرح آن‌ها با گچبری و رنگ ستون تناسب فوق‌العاده‌ای دارد و پنجره‌ای که هنوز چند شیشه‌رنگی به آن چسبیده باقی مانده بنایی است که روزگاری با ابهت در خیابان منصور حصاری بجنورد قد برافراشته بود و اکنون مخروبه‌ای بیش نیست. تا چند سال قبل در هر گوشه از بجنورد می توانستیم بناهای با ارزشی را ببینیم که اگر چه قدمت آن‌ها آن قدر نبود که بشود به آن‌ها تاریخی گفت اما ساختمان‌های زیبایی بودند که ۹۰،۸۰ سال از عمر آن‌ها می گذشت و معرف فرهنگ و هنری بودند که نشانه‌های زیادی از آن به جا نمانده است. بناهایی که با شیروانی مسقف شده بودند و ستون‌های زیبا، ایوان و رف و طاقچه داشتن و تیرهای چوبی آن پشت سقف‌های کاذب چوبی و یا پارچه‌ای پنهان شده بودند. بناهای ارزشمندی که به گفته معاون میراث فرهنگی اکنون نشانی از آن‌ها حداقل در بجنورد باقی نمانده است به جز دو یا ۳ بنا که اگر دیر بچینیم آن‌ها هم از بین می‌روند.

■ **تقابل کهنه و نو**

به گفته یک کارشناس ارشد معماری، شروع معماری معاصر ایران را می‌توان از سال ۱۳۰۰ به بعد دانست و در این زمان است که در اثر تحولات سیاسی و اجتماعی جریان زندگی اجتماعی و اقتصادی ایران تغییر کرد و سیمای شهرها متحول شد و بناهای لازم برای زندگی جدید مانند ادارات، کارخانه‌ها، بانک‌ها و غیره و هم چنین واحدها و مجموعه‌های مسکونی جدید به وجود آمد. «ابطی» ادامه می‌دهد: این بناهای مدرن برگرفته از معماری غرب بودند و به تدریج ایرانیانی که در مدارس معماری خارج از ایران تحصیل کرده بودند و به دنبال آن دانش آموختگان اولین مدرسه معماری در ایران در حدود سال ۱۳۲۰ نیز به آن‌ها اضافه شدند. از همان ابتدا و از طراحی اولین آثار در معماری ایران دو جریان موازی با هم پدید آمد، یک جریان که هیچ گونه توجهی به میراث فرهنگی گذشته ایران نداشت و جریان‌های معماری معاصر جهان را بایک دوره تأخیر و به صورتی غیر ماهرانه تقلید می کرد و جریان دیگری که کوشش داشت هر چند سطحی اما رابطه خود را با معماری گذشته ایران حفظ کند.

وی ادامه می‌دهد: البته هر دوی این جریان‌ها که تا به امروز در ایران ادامه دارند موفقیت چندانی به‌دست نیاورده‌اند و اما در این سال‌ها ساختمان‌هایی هم ساخته شدند که معرف

فرهنگ و هنر اصیلی بودند که با نیازهای جامعه آن هنگام نیز وفق داشت.

وی ادامه می‌دهد: با گذشت زمان بسیاری از این بناها تخریب شدند و به تدریج سازه‌های مدرن و جدید جای آن‌ها را گرفتند اما در این میان آن‌چه تا امروز برای ما به یادگار مانده است از دو جنبه لازم به نگهداری و حفظ و مراقبت است.

وی با تشریح این موضوع ادامه می‌دهد: توجه به فرهنگ و هنر هر دوره از دوران تاریخ ایران ایجاب می‌کند تا در استان‌هایی مانند خراسان شمالی که از کاخ‌ها و موزه‌های بزرگ خبری نیست این ساختمان‌ها به لحاظ نوع معماری حفظ شوند و از سویی می‌توان به لحاظ نوع مصالح به کار رفته آن‌ها را به عنوان یک نمونه از سال‌های دور حفظ کرد.

■ **فقط چند بنا باقی مانده است**

وی بیان می‌کند: متأسفانه در بجنورد ساختمان‌های ارزشمندی وجود داشت که از بین آن‌ها فقط چند نمونه انگشت شمار مانند خانه فرهنگ شهر داری و بنای بانک ملی باقی مانده و بقیه‌یاد در حال تخریب است و یا تخریب شده‌اند.

وی مهمترین آسیب این بخش را مالکیت بخش خصوصی بیان می‌کند و می‌گوید: نمی‌توان مالک این نو بناها را حتی اگر قدیمی و تاریخی هم باشند مجبور به نگهداری و از نوسازی این بناها جلوگیری کرد در حالی که اگر میراث فرهنگی بتواند انگشت روی آن‌ها بگذارد شاید بتواند با استفاده از قوانین مختلف و اهرم‌های قانونی آن‌ها را حفظ کند.

■ **شهرداری ورود پیدا کند**

معاون میراث فرهنگی اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری امل دل پردردی از تخریب این بناها دارد و می‌گوید: این اداره کل و معاونت به تنهایی نمی‌تواند این وظیفه را عهده دار شود و باید فرمانداری‌ها و شهرداری‌ها و اداره‌های راه و شهرسازی هم همکاری کنند.

وحتی ادامه می‌دهد: بناهای ارزشمند شهری و چند باغ روستا در بجنورد داریم که بافت ارزشمندی دارند و نمی‌گوییم تاریخی هستند ولی می‌گوییم ارزشمندند به دلایل بسیاری و لازم است شهرداری‌ها به این موارد ورود پیدا کنند. وی ادامه می‌دهد: در روستاها

هم بافت‌هایی وجود دارد که محافظت از آن‌ها لازم است. روستاهایی مانند روئین، کرف و طبر هنوز هم بافت ارزشمندی دارند که به سرعت باید برای محافظت از آن‌ها چاره‌اندیشی شود

افشره

توجه به فرهنگ و هنر هر دوره از دوران تاریخ ایران ایجاب می‌کند تا در استان‌هایی مانند خراسان شمالی که از کاخ‌ها و موزه‌های بزرگ در آن خبری نیست این ساختمان‌ها به لحاظ نوع معماری حفظ شوند و از سویی می‌توان به لحاظ نوع مصالح به کار رفته آن‌ها را به عنوان یک نمونه از سال‌های دور حفظ کرد.

در بجنورد ساختمان‌های ارزشمندی وجود داشت که از بین آن‌ها فقط چند نمونه انگشت شمار مانند خانه فرهنگ شهر داری و بنای بانک ملی باقی مانده و بقیه‌یاد در حال تخریب هستند و یا تخریب شده‌اند و مهمترین آسیب این بخش مالکیت بخش خصوصی است زیرا نمی‌توان مالک این نو بناها را حتی اگر قدیمی و تاریخی هم باشند مجبور به نگهداری و از نوسازی این بناها جلوگیری کرد در حالی که اگر میراث فرهنگی بتواند انگشت روی آن‌ها بگذارد شاید بتواند با استفاده از قوانین مختلف و اهرم‌های قانونی آن‌ها را حفظ کند. این در حالی است که شهرداری و بنیاد مسکن هم در این موارد قانون‌هایی دارند که لازم الاجراست.

■ **نابودی بافت ارزشمند بجنورد**

وی ادامه می‌دهد: در روستاها در کنار نماهای قدیمی و بافت ارزشمند تاریخی می‌بینیم خانه‌های چند طبقه ساخته شده که نمای آن‌مناسی هم دارند اما توجهی به این موارد نمی‌شود. وی با بیان این که نظارت شهرداری‌ها و دهیاری و شوراهای روستایی باید در این مورد پرنرنگ باشد، بیان می‌کند: ۵ مرتبه به فرمانداری‌ها و شهرداری‌ها نامه داده‌ایم و ضوابط عمومی مداخله در بافت‌ها را گفته‌ایم اما آن‌ها می‌خواهند سلسله مراتب حق رای داریم و نمی‌توانیم سیاست‌گذاری کنیم اما آن‌هایی که به بانک‌ها و ادارات مجوز ساخت و ساز می‌دهند باید با رعایت موازین و مقررات این کار را کنند اما این اتفاق نمی‌افتد و هر نمایی را در این کمیته تصویب می‌کنند و نما و منظر شهری پر شده از شیشه و کمپوزیت که سال‌هاست ممنوع شده است.



می‌شود که در کرف و گریوان کار شده در حالی که ویژگی‌های روئین با کرف و گریوان متفاوت است و باید از مصالح هر منطقه برای اجرای طرح‌های بنیاد مسکن استفاده کرد. وی ادامه می‌دهد: قانون مکلف کرده است تا این موارد را در ساخت و سازها رعایت کنند و با وجود این که بارها تذکر هم داده‌ایم اما توجهی به این امر نمی‌شود. وی با اشاره به این که هنگام صدور مجوز، بازگشایی و آسفالت معابر باید شهرداری‌ها از میراث استعلام کنند و با بیان این که بافت ارزشمند در بجنورد نابود شده و فقط به طور مودی بناها و ساختمان‌هایی در این شهر هنوز پابرجاست، می‌افزاید: در جاجریم ۱۸ هکتار بافت ارزشمند داریم که آسیب جدی دیده است که باید بهسازی شود نه این که با انگ بافت فرسوده تخریب شود. وی ادامه می‌دهد: وسعت بافت فرسوده در جاجریم ۴۰ هکتار بود که فقط ۱۸ هکتار آن ارزشمند است و این مساحت در روئین ۱۵ هکتار بود که ۲ هکتار آن ارزشمند است و بقیه را آن قدر نوسازی کردند که خراب‌شد.

■ **احیای معماری**

مدیر کل بنیاد مسکن خراسان شمالی هم در این مورد بیان می‌کند: توجه به بافت سنتی روستاهای خراسان شمالی در اجرای طرح‌های ضروری است.

«علی محمدی» اهتمام استفاده از مصالح عمومی و بومی منطقه و توجه به ویژگی‌های معماری روستایی برای زنده نگه داشتن و احیای این معماری در کنار مقاومت‌سازی مناسب را از برنامه‌های اصلی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در اجرای طرح‌های هادی عنوان می‌کند و ادامه می‌دهد: طرح بافت با ارزش روستایی در روستای اسفیدان بجنورد دارای ۹۰ درصد و در روستای روئین اسفراین دارای ۷۰ درصد پیشرفت فیزیکی است. وی بیان می‌کند: برای اجرای هر یک از این طرح‌ها تاکنون ۵ میلیارد ریال هزینه شده‌است.

وی تصریح می‌کند: اجرای طرح بهسازی بافت با ارزش روستایی در روستای اسطرخی از توابع شهرستان شیروان مورد تأیید قرار گرفته و به زودی اجرا می‌شود. وی هدف از اجرای این برنامه‌ها را حفاظت، احیا و مرمت بافت و کالبد روستا، ساماندهی هسته کهن و دارای ارزش روستا در رابطه با سکونت و تولید، ارتقای کمی و کیفی عرصه‌های زیستی و تولید روستایی و شناسایی و ارتقای ظرفیت‌های روستا در زمینه توسعه گردشگری ذکر می‌کند.

■ **گلایه از برخی ناهماهنگی‌ها**

آیا اجرای طرح‌های هادی به بافت ویژه و با ارزش روستا هاصدمه می‌زند؟ معاون عمران روستایی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان در پاسخ به این سوال می‌گوید: اجرای طرح‌های هادی با این هدف انجام می‌شود که به بافت روستا صدمه نخورد و این بافت حفظ شود.

«صابری» ادامه می‌دهد: در روستاهایی که دارای بافت با ارزش هستند، این بافت مطالعه و حفظ و مرمت و بهسازی آن طراحی و اجرا می‌می‌شود. وی اضافه می‌کند: مطالعات با فرمت خاصی انجام می‌شود و در این روستاها هم اصلاح معابر را داریم و هم به جای آسفالت در نقاطی که لازم است از سنگ فرش و مصالح بومی استفاده می‌شود و بافت‌ها هم با حفظ انبیه دارای معماری با ارزش و خاص تخریب و ساخت و سازهای جدید و جایگزین هم با الگوی سنتی ساخته و نماسازی می‌شود.

وی عنوان می‌کند: روستاهایی مانند روئین اسفراین الگوسازی‌شد و در اسطرخی، اسفیدان و کرف هم طرح‌هایی در این زمینه اجرا شده‌است. وی در مورد نا همخوانی ساخت و سازهای جدید روستایی با بافت ارزشمند و بومی هم می‌گوید: نمی‌توان مردم را مجبور کرد که به آنچه می‌خواهیم عمل کنند اما مشوق‌هایی در این مورد داریم که یک نمونه‌ان صدور پروانه با تخفیف است آن‌هم به‌شرط رعایت ارائه‌الگوها از سوی ماست.

وی با گلایه از برخی ناهماهنگی‌ها بیان می‌کند: با وجود آن‌که در برخی از روستاها مانند اسفیدان بافت با ارزش حفظ و احیا شده اما شرکت‌های خدمات رسان مانند شرکت گاز، سنگفرش‌های کار شده را کند و با وجود این که قرار بر این بود که هزینه تعمیر را پرداخت کند اما این اتفاق نیفتاده و هم چنان سنگفرش‌ها کنده شده و ناتمام باقی مانده‌است. وی بیان می‌کند: در استان ۱۵ روستا که دارای بافت با ارزش است شناسایی شده اما طرح‌های ما در روستاهای کرف، اسطرخی، روئین و اسفیدان و چند روستای دیگر اجرا شده است و برای بقیه روستاها هم باید به تدریج اقداماتی انجام‌شود.

گزارش

یادداشت

لزوم حفاظت از بافت ارزشمند و تاریخی

گروه گزارش- آثار باستانی هر کشور و شهری پیشینه تاریخی آن منطقه محسوب می‌شود و این آثار دارای ارزش و اهمیت فراوانی هستند که مردم با دیدن آن‌ها به وحدت ارزش‌های انسانی پی می‌برند و آثار باستانی را میراثی همگانی می‌دانند. مجموعه‌های تاریخی، فرهنگی و موزه‌ها مانند شناسنامه، نشانگر هویت تاریخی و ملی ما هستند که از بین رفتن و نبودن آن‌ها غیرقابل جبران است.

از سویی موزه‌ها و آثار فرهنگی و تاریخی تنها برای بازدید و گذران اوقات فراغت و آموزش کاربرد ندارند بلکه این گونه‌ها مکن، محل مناسبی برای حفاظت و حراست علمی از گنجینه‌های بی‌بدیل هنری و اسناد، مدارک و اشیای علمی و فرهنگی هستند که آن‌ها فرایافت‌های بازممانده از پیشینیان و نیاکان ماست که برائز مراقبت آنان، امروز، در دسترس ما قرار گرفته‌اند.

اما چرا باید از این میراث، حفاظت کنیم؟ به عقیده کارشناسان، حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی برای تعادل بخشیدن به حیات انسان‌ها و دستیابی به توسعه پایدار و سازمان‌یافته که روند تکامل تمدن بشری را در پی خواهد داشت، از چنان اهمیتی برخوردار است که بسنج عمومی، جهانی، دولتی و مردمی را می‌طلبد. مردم باید، محیط‌های طبیعی و فرهنگی را به عنوان نهاد همبستگی معنوی در اجتماعات محلی خود تلقی کنند و بپذیرند و همان‌گونه که با این‌ها هم تخریب محیط طبیعی زندگی بشر به خطر افتد، ویرانی میراث فرهنگی و تاریخی نیز زندگی معنوی را به مخاطره می‌افکند.

بدون تردید، هر منطقه و کشوری باید پدیده‌های اجتماعی خاص خود را که در آن‌ها رسوم گذشته باقی مانده است، حفظ کند. گرچه بعضی از سازمان‌های دولتی و غیر دولتی علاقه مند به حفظ میراث فرهنگی، تاش می‌کنند فرهنگ و سنت‌های جامعه را بهتر بشناسند و در صدد احیای آن برمی‌آیند، اما بی اطلاع‌ی نسل‌های کنونی از ارزش و اهمیت میراث فرهنگی و کم توجهی دولت‌ها به این امر مهم سبب شده است این گونه آثار و ارزش‌های مادی و معنوی در معرض خطر نابودی قرار گیرند و کم اهمیت جلوه داده شوند.

میراث فرهنگی هر کشور، در واقع، آینه جان، اندیشه و معنویت آن منطقه است که گاهی در معرض بی توجهی و نابودی قرار می‌گیرد. آنچه در این میان اهمیت دارد، آگاه‌سازی مردمان از این میراث‌های ارزشمند و برنامه‌ریزی‌های دقیق فرهنگی، عمرانی در جهت نگهداری از آن‌هاست، اگرچه پاسداری از میراث فرهنگی وجه‌های جهانی یافته و نهادهای وابسته با تشکیل ستادهایی برای بازیابی و نگهداری از آن‌ها می‌کوشند ولی شکی نیست که امروزه ملت‌ها وا اقوام برای گفت‌وگو و هم اندیشی بیشتر نیازمند شناخت یکدیگر هستند و از این رو میراث فرهنگی و یادمان‌های تاریخی از مهم‌ترین ابزارهای این گفت‌وگو هستند.

گفت و گو

یک مسئول :

میراث فرهنگی برای حفظ بافت ارزشمند و ورود باید

بهرز- برای حفظ بافت ارزشمند در شهرها باید میراث فرهنگی به این مسئله ورود پیدا کند و در غیر این صورت از این بافت‌ها نمی‌توان نگهداری کرد و تخریب می‌شوند.

معاون شهرسازی و معماری اداره کل راه و شهرسازی با بیان این مطلب به خبرنگار ما گفت: بافت‌های با ارزش را هنگامی می‌توان حفظ کرد که در کارگروه مربوط به این کار در تهران ارزشمندی و تاریخی بودن آن‌ها مصوب شود. «روژه دادچو» افزود: این بافت‌ها را با معرفی اداره کل میراث فرهنگی می‌توان شناسایی کرد و به کارگروه پیشنهاد داد و در غیر این صورت نمی‌توان اقدامی برای حفظ آن‌ها انجام داد. وی خاطرنشان کرد: در این مورد ما وظیفه خاصی نداریم غیر از این که در طرح‌های جامع و تفصیلی آن‌ها را بررسی کنیم و در موقعیت‌های شهری با شناسایی آن‌ها، از ساخت و ساز در این بافت جلوگیری‌شود. وی تصریح کرد: یکی از این موارد بافت با ارزش سبزه میدان در بجنورد است که با شناسایی آن‌ها ضوابط متفاوتی که برای این نوع موارد وجود دارد اعمال می‌شود اما بیش از این نمی‌توان کار کرد و اگر خواهیم برای فریز این بناها و بافت‌ها و گاه حتی میادین اقدام کنیم باید ابتدا میراث ورود داشته باشد.

این مسئول با بیان این که در استان مهمترین بافت دارای ارزش تاریخی در جاجریم قرار دارد، خاطرنشان کرد: در این مورد مشاور بافت فرسوده کار می‌کند و ضوابطی بوده که اجرا شده است. وی ادامه داد: بقیه شهرهای استان طی صد سال گذشته شکل گرفته‌اند و به نسبت بقیه استان‌ها به جز گرمه و جاجریم دیگر شهرها بافت با ارزش قابل توجه و تاریخی ندارند.

وی افزود: بین بافت فرسوده و بافت‌های ارزشمند و تاریخی تفاوت‌هایی به لحاظ مختلف وجود دارد که باید به آن‌ها توجه‌شود و از سویی اگر بناهای تاریخی هم به طور موردی وجود داشته باشند و شناسایی شوند با هم باید میراث ورود پیدا کند. وی تصریح کرد: تغییر کاربری این بناها بر اساس ضوابط و مقررات است و روند ویژه خود را دارد و در هر حال تا این بناها تصویب و ثبت نشوند، نمی‌شود آن‌ها را نگهداری کرد.

جدول شماره ۱۰۷۵

۱- دودلی- بازگزن سربال پلیس جوان
۲- ضرورت- اصول- ماده ای خوش بو
و سیاه رنگ ۳- خرس فلکی- رودی خروشان که از کوه هزار مسجد سرچشمه می گیرد- نویسنده- چه وقت ۴- قرض- شوره زار- نامه بر ۵- شهرها- آرزو- احتیاج ۶- شب نیست- مخفی- گل سرخ- کج ۷- گلابی- غذای اصفهانی- قوس ۸- حالتی از ماده که حجم و شکل آن معین است- جانورنک سلولی ۹- مزار- عرصه ها- واحدسطح ۱۰- تنگی- حرف تعریف عربی- شوری- خمیازه ۱۱- یکی از بزرگترین سدهای خاکی دنیا در خوزستان- بس- مختصر ۱۲- ترساننده- روان- جایز ۱۳- گریز- شیون- شتربی کوهان- ازحروف الفبای بیگانه ۱۴- سگ بیمار- مهراس- التماس ۱۵- سوخت وساز سلولی- آهو

۱- از تیم های بوندسلیگا - واحد پول مراکش
۲- از عقالی مجانبین- خیک- تیره ۳- رها- کرشمه- نوعی عقرب- علامت مفعولی ۴- مقابل- سالار ملی ۵- نوعی ساز بادی شبیه فلوت- همیشگی- جنجال ۶- گوهر درون صدف- ذرت ۷- علم تبدیل مس به طلا- فرشته- جواب «های» است ۸- مساوی عامیانه- شهر مذهبی- پیامبر- برآمدگی لاستیک- دور

دهان ۹- حرکت عصبی- فارسی سره- سوره هشتم قرآن مجید ۱۰- روح- دریاسالار ۱۱- لاک پاک کن- نمایش خنده دار- کبوتر صحرایی ۱۲- برادر یوسف(ع) - پرهیز ۱۳- جام جمشید- شهری در استان فارس- زادگاه ابراهیم (ع)- همه ۱۴- سرشک- قتراک - کمربند زمین ۱۵- زشت- مخترع تلفن

پاسخ:جدول شماره ۱۰۷۴

۱۵۱۴۱۳۱۲۱۱۱۰۹۸۷۶۵۴۳۲۱
۱ک م ی ن ت ک ا و ر ت م و ز
۲س م ب ز ا ل ع ل و م ک ا خ
۳ن ت ب ب ا د ی ه ک ل م
۴ل ت ا ر ش ا د م و ر و ز
۵ب ا ن ی ا ن ف ا ن ط ل ا و ب
۶ن ل ر ک ت ا و ل ت ا
۷ز ن ج ل د ر ا ب ل ک ن
۸و ا ل و ب ف م ا و ل ک ز
۹و ب ر ن ی م ن م ا ن ه
۱۰ر ت ا ش ی م ا م ا ن س
۱۱م ا س و ل ه ک ر ی ب ا د
۱۲ت ب ز ه س ر ک ه و و ی
۱۳ا و د ب ب ا ک ر ن ک ج
۱۴و د ع ا ل ا ل ه ی ر ن ا
۱۵ه م ی ه ن ی س ا ن س ا ل ن